

**Memorandum o porozumění
mezi
ministerstvem spravedlnosti,
národním ombudsmanem pro děti a dospívající
a Bambinisenzasbarre ONLUS**

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

NÁRODNÍ OMBUDSMAN PRO DĚTI A DOSPÍVAJÍCÍ

BAMBINISENZASBARRE ONLUS

- **Se zřetelem na články 2-3 italské ústavy, které zaručují úctu k lidské důstojnosti;**
- **Se zřetelem na článek 27 italské ústavy, který prosazuje princip vzdělání a přesídlení jako jeden z cílů nepodmíněného trestu odnětí svobody;**
- **Se zřetelem na ústavní zákon č. 3 z 18. října 2001;**
- **Se zřetelem na Úmluvu o právech dítěte z 20. listopadu 1989, kterou v Itálii ratifikoval a uvedl do praxe zákon 27-05-1991, č. 176, především články 1, 2, 3, 9, 12 a 30;**
- **Se zřetelem na „Standardní minimální pravidla soudnictví nad mládeží“, OSN, New York, 29. listopadu 1985;**
- **Se zřetelem na Evropskou úmluvu o lidských právech, především článek 8, který zdůrazňuje právo na úctu k soukromému a rodinnému životu;**
- **Se zřetelem na usnesení Evropského parlamentu 2007/2116 (zpráva z vlastního podnětu), přijaté ve Štrasburku 13. března 2008, především na článek 24, který znovu zdůrazňuje důležitost úcty k právům dítěte bez ohledu na právní postavení rodiče;**
- **Se zřetelem na usnesení č. 1663/2009 Parlamentního shromáždění;**
- **Se zřetelem na Evropská vězeňská pravidla v aktualizované verzi doporučení Rec(2006) 2 z 11. ledna 2006, především v souvislosti s odstavcem 36 o politice podpory rodičovství a s odstavcem 24(4) stanovujícím pravidla návštěv, která musejí vězňům umožnit co možná nejnornálněji udržovat a rozvíjet rodinné vztahy;**
- **Se zřetelem na zákon č. 354 z 26. července 1975 a část regulující vztah vězňův vztah s vnějším světem a jeho/její rodinou, především s ohledem na zachování rodičovských vztahů;**
- **Se zřetelem na DPR (výnos italského prezidenta) č. 230 z 30. června 2000 „Nařízení o ustanoveních ve vězeňském zákoně a o opatřeních majících za následek omezení či ztrátu osobní svobody“;**

- **Se zřetelem na** zákon č. 40 z 8. března 2001 „*Alternativa k uvěznění chránící vztah mezi vězeňkyněmi a jejich dětmi*“, článek 5;
- **Se zřetelem na** zákon č. 62 z 21. dubna 2011, především na ujednání v článku 4, odst. 1, a rovněž na výnos z 8. března 2013 „*Požadavky na chráněné náhradní domovy*“;
- **Se zřetelem na** oběžník z 10. prosince 2009 ministerstva spravedlnosti, odboru vězeňské správy a generálního ředitelství pro zacházení s vězni nazvaný „*Zacházení s vězni a rodičovství: usnadnění postupu a vězeňských návštěv pro děti navštěvující uvězněného rodiče*“;
- **Se zřetelem na** zákon č. 112 z 12. června 2011 zakládající garanční úřad pro děti a dospívající (ombudsman pro děti a dospívající);
- **Se zřetelem na** výnos ministerstva spravedlnosti z 5. prosince 2012 nazvaný „*Přijetí Charty práv a povinností vězňů a zadržených*“;
- **Se zřetelem na** doporučení CM/Rec (2012) 12 Výboru ministrů členskými státy ve věci zahraničních vězňů, a především na kapitulu „*Ženy*“;
- **Se zřetelem na** Memorandum o porozumění z 28. ledna 2014 podepsané v přítomnosti ministra vnitra policejním prezidentem-generálním ředitelem veřejné bezpečnosti a ombudsmanem pro děti a dospívající;

Smluvní strany se shodují, že je důležité a nezbytné:

- podporovat udržování styku mezi uvězněnými rodiči a jejich dětmi, a zároveň vždy chránit zájmy dítěte;
- zdůrazňovat specifičnost dětí uvězněných rodičů, a docílit tak prosazení regulatorních zásahů a opatření, která berou v potaz potřebu rodičovských a emocionálních vztahů této sociální skupiny, aniž by se tím zhoršilo její stigma a diskriminace;
- chránit právo dítěte na emociální a nepřetržité pouto s uvězněným rodičem, který má povinnost a právo plnit svou rodičovskou roli;
- podporovat rodinné vztahy a vztahy mezi dítětem a rodičem během vazby a po jejím skončení, pomáhat rodině, a především podporovat děti, které mohou čelit emociální, sociální a ekonomické nestabilitě, častým negativním dopadům na své zdraví a jiným následkům, například předčasnému ukončení studia;
- překonat překážky související s předsudky a diskriminací, a to v zájmu procesu sociální integrace a zásadní kulturní změny, který je k vybudování nápomocné a všeobjímající společnosti nezbytný;
- při ustanovování pracovního postupu a rozhodování o věcech týkajících se všech rodičů, jejichž svoboda je omezena – včetně rodičů nezletilých dětí –, brát v potaz body podepsané v tomto Memorandu o porozumění;

SMLUVNÍ STRANY, KAŽDÁ NA ÚZEMÍ SVÉ PRAVOMOCI, SE SHODUJÍ:

Článek 1

(Rozhodnutí ve věci soudních příkazů, rozsudků a trestů)

Soudní orgány budou uvědomeny o důležitosti následujících kroků, a především požádány, aby:

1. při rozhodování o možných bezpečnostních opatřeních týkajících se zatčené či zadržené osoby, která dosud má rodičovskou zodpovědnost, braly v potaz práva a potřeby jeho/jejích nezletilých potomků a upřednostnily alternativu k vyšetřovací vazbě;
2. prosazovaly omezení uvalená na styk mezi zadržovanými a vnějším světem takovým způsobem, který neporušuje právo dítěte na kontakt s rodičem, jak je stanoven v Úmluvě o právech dítěte;
3. v případě rodičů nezletilých dětí volily tresty zohledňující zájmy dítěte;
4. se při udělování dočasných povolení či mimořádných dovolenek uvězněným rodičům ohlížely na potřeby jejich nezletilých dětí a zavázaly se k naplňování těchto potřeb.

Článek 2

(Návštěvy dětí ve vězení)

Ministerstvo spravedlnosti se ve spolupráci s ombudsmanem pro děti a dospívající a s Bambinisenzasbarre ONLUS zavazuje podniknout nezbytné kroky, aby bylo zaručeno, že:

1. při umístování rodiče nezletilých dětí do vězení či zadržovacího střediska zohlední nutnost zaručit, aby dítě mohlo během rodičova uvěznění udržovat s rodičem bezprostřední styk;
2. dítě bude moci uvězněného rodiče navštívit do jednoho týdne od jeho/jejího zatčení a po této první návštěvě za ním pravidelně docházet;
3. veškeré čekárny budou disponovat vhodným prostorem pro děti, kde se děti budou cítit vítány a přijímány. Zaměstnanci v těchto prostorách rodinné příslušníky uvítají, poskytnou jim nezbytné vybavení (například ohříváč lahví či přebalovací stoly) a dětem přinesou vše potřebné, aby je připravili na návštěvu s uvězněným rodičem (například hračky či kreslicí stolky);
4. každá návštěvní místnost, a to i malá, bude vybavena „prostorem pro děti“ vyhrazeným k hraní. Dovolují-li to kapacity, je nutné zřídit hernu v oddělené místnosti. Tento projekt bude postupně uváděn do praxe a přinejmenším v institucích určených k výkonu vězeňských trestů (tj. zařízeních, kde se odpykávají delší tresty) nabyde plné účinnosti do konce tohoto roku;
5. budovy budou přístupné zdravotně postiženým dětem a těm, které vyžadují speciální vstup;
6. návštěvy budou umožněny šest dní v týdnu, z toho minimálně dvě odpoledne, aby se nepřekrývaly se školní docházkou. Budou plánovány i na neděle a státní svátky;
7. děti dostanou věkově vhodné informace o návštěvních procedurách a řádu a o tom, co si na návštěvy smějí přinést a jak budou po příchodu do vězení probíhat

bezpečnostní prohlídky. Tyto informace musejí být poskytnuty v různých jazycích a formátech, například pomocí velkých plakátů či ve video a audio verzi, jimž menší děti snadno porozumí;

8. bezpečnostní prohlídky budou přiměřené a zohlední práva dítěte, se zvláštním důrazem na právo na soukromí, bezpečnost a tělesnou integritu;
9. dětem bude nabídnuta možnost rodiče navštěvovat, v případě nutnosti a za specifických okolností se zvláštním důrazem na soukromí;
10. děti obdrží informace o životě rodičů ve vězení a, dovolí-li to vybavení a bude-li to v jejich zájmu, budou moci navštívit některá z míst, kde se jejich uvěznění rodiče běžně pohybují, například jídelnu, rekreační prostory, dílny nebo modlitebnu;
11. není-li k dispozici rodič či jiný opatrovník, dětem ve věku 0 až 12 let poskytnut alternativní doprovod. Lze se obrátit na sociální pracovníky a členy nestátních neziskových organizací (NNO) či spolky, které v tomto oboru působí;
12. je-li to možné, budou v zadržovacích střediscích pravidelně organizovány schůzky s expertními skupinami pro děti, se zvláštním zaměřením na menší děti. Jejich účelem bude posoudit, jak děti návštěvy ve vězení vnímají, jak různými metodami podporovat styk s rodiči, a rovněž vznést návrhy na možná zlepšení vybavení a pracovních postupů.

Článek 3

(Jiné druhy vztahů s uvězněným rodičem)

Smluvní strany dále souhlasí, že:

1. nebudou dodatečné styky s nezletilými dětmi vnímat jako „odměnu“ udělovanou za vězňovo dobré chování;
2. během zadržení umožní rodiči, aby se účastnil/a důležitých okamžiků v životě svého potomka, především jde-li o nezletilé dítě, například narozenin, prvního školního dne, besídek, výstav, udělování titulů, oslav;
3. v naléhavých případech vězni-rodiči nabídnou mimořádné povolení k odchodu, například přeje-li si navštívit své dítě v nemocnici;
4. sestaví přesné zásady ohledně podpory a udržování styku s nezletilými dětmi, s nimiž se uvěznění rodiče nemohou bez obtíží stýkat osobně. Za těchto okolností je třeba formulovat konkrétní předpisy, které uvězněným rodičům systematictěji umožňují používat mobilní telefonní systémy a internet, včetně webkamer a chatů.

Článek 4

(Školení zaměstnanců)

1. Zaměstnanci vězeňské správy a vykonavatelé soudnictví ve věcech mládeže, kteří v ústavech působí, musejí být speciálně vyškoleni o důsledcích, které na dítě má rodičovo zadržení a vězeňské prostředí.
2. Aby byli v každém vězení a nápravném zařízení pro mládež přítomni dozorcí, kteří jsou odpovídajícím způsobem způsobilí dětem a rodině při návštěvách

pomoci, musí být vězeňský personál speciálně vyškolen v bezpečnostních procedurách, které jsou pro děti a dospívající vhodné.

Článek 5

(Informace, pomoc a podpora)

Každá z podepsaných smluvních stran se bude ve své oblasti působnosti a vlastními metodami snažit:

1. poskytovat vězňům, jejich příbuzným a dětem – včetně nezletilých – v každé fázi procesu od zatčení po propuštění vhodné, aktuální a relevantní informace, a sice o pracovních postupech, možnostech udržování kontaktu a o pomoci, která je jim konkrétně dostupná před zadržením jejich příbuzného, během něj a po něm. Děti musí dostat jasné, věkově vhodné informace o případných podpůrných službách, které jsou jim potenciálně k dispozici nezávisle na rodičích, například prostřednictvím NNO či kvalifikovaných sdružení;
2. nabízet pomoc a podporu uvězněným rodičům, kteří si dělají starosti, jaký dopad mohou návštěvy mít na jejich děti i na ně samotné, a umožnit jim udržovat s potomky kontakt prostřednictvím různých dostupných komunikačních prostředků, především v období předcházejícím první možné osobní návštěvě;
3. nabídnout účast v programech podporujících rodičovství, rozvoj konstruktivního vztahu mezi rodičem a dítětem a pozitivní zkušenost dětí;
4. vybízet uvězněné rodiče, aby postupně přebírali rodičovskou zodpovědnost vůči svým dětem, a především aby se zabývali možností získat mimořádné povolení k odchodu a jít domů. Tato povolení mohou tvořit významnou část přípravy vězně-rodiče na propuštění;
5. v zadržovacích střediscích a nápravných zařízeních pro mládež poskytovat uvězněným rodičům poradenství, sdělovat jim informace o dostupných sociálních a vzdělávacích službách garantovaných místními úřady a podporovat uvězněné rodiče aktualizací dokumentů týkajících se jejich rodinné a sociální situace;
6. plně využívat všeho, co NNO a různá sdružení nabízejí, a spolupracovat s nimi, aby byl pozitivní vztah mezi dítětem a rodičem udržován v každém zadržovacím zařízení. Smluvní strany se v závislosti na potřebách konkrétního ústavu rovněž zavazují upřednostňovat práci NNO.

Článek 6

(Shromažďování dat)

1. Odbor vězeňské správy a Odbor pro soudnictví ve věcech mládeže budou systematicky shromažďovat informace o počtu a věku dětí, jejichž rodiče jsou ve vyšetřovací vazbě či ve vězení, spolu s dalšími relevantními informacemi.

2. Statistiky o počtu nezletilých dětí, které mají jednoho nebo oba rodiče ve vězení, budou uspořádány podle věku a musejí být přístupné veřejnosti.

Článek 7

(Dočasná opatření)

Třebaže smluvní strany rázně prohlašují, že je důležité vyhnout se pobytu dětí v nápravných zařízeních či ústavech s nízkým stupněm ostrahy a předkládat alternativy k zadržování rodičů malých dětí, souhlasí, že je-li zadržení ve výjimečných případech nevyhnutelné, budou systematicky a důkladně ověřovat, zda:

1. všechny děti žijící s rodiči ve vězení mají volný přístup k otevřeným prostranstvím;
2. pracovní postupy a dohody s NNO či různými sdruženími jsou prováděny tak, aby děti měly volný přístup k vnějšímu světu (v případě nutnosti pod dohledem kvalifikovaného zaměstnance v civilním ošacení);
3. děti docházejí do mateřské školy a, je-li to vhodné, do škol mimo vězení;
4. personál zadržovacích středisek ubytovávajících děti je tvořen kvalifikovanými zaměstnanci vyškolenými v psychologickém a tělesném vývoji dětí a v jejich vzdělávání;
5. jsou k dispozici vzdělávací a podpůrná zařízení, ideálně mimo ústavy umožňující dětem bydlet s uvězněnými rodiči;
6. uvěznění rodiče žijící se svými dětmi ve vězení jsou podporováni v rozvoji rodičovských dovedností a zda mají příležitost se o své děti adekvátně starat, například jim vařit, vypravovat je do školky a školy, hrát si s nimi a účastnit se s nimi aktivit jak v centru, tak na otevřených prostranstvích mimo něj;
7. jsou k dispozici psychologická a sociální podpůrná opatření, která uvězněného rodiče a dítě podporují i poté, co dítě nadále nemůže ve vězení žít, a jejichž cílem je snížit jakékoli potenciální negativní důsledky, které může odloučení mít.

Článek 8

(Vytvoření permanentní pracovní skupiny)

Bude sestavena permanentní pracovní skupina složená ze zástupců ministerstva spravedlnosti, ombudsmana pro děti a dospívající a sdružení Bambinisenzasbarre ONLUS. Tato skupina bude:

1. pravidelně kontrolovat plnění tohoto Memoranda o porozumění;

2. propagovat spolupráci s institučními i neinstitutčními orgány, se zvláštním důrazem na fázi zatčení a na informování a vzdělávání personálu škol, který přichází do styku s dětmi uvězněných rodičů;
3. na státní a evropské úrovni vybízet k vyměňování osvědčených postupů, analýz a návrhů.

Článek 9 (Platnost)

Toto Memorandum o porozumění platí po dobu dvou let ode dne podepsání, po dohodě smluvních stran může být kdykoli pozměněno a aktualizováno a po vypršení platnosti znovu obnoveno.

Řím, 21. března 2014

MINISTR SPRAVEDLNOSTI
(Andrea Orlando)

PREZIDENT SDRUŽENÍ BAMBINISENZASBARRE ONLUS
(Lia Rosa Sacerdoteová)

NÁRODNÍ OMBUDSMAN PRO DĚTI A DOSPÍVAJÍCÍ
(Vincenzo Spadafora)